

ORIOLE
CIBOLE
KOGUI
BAMANA
YUKPA
WAYUNAKI
ACHAGUA
ROMANÍ
ETI ENAKA
KINOLA NI DALINGI
BARÍ
TULE KICHWA
WOUNÁN U'WA
EMBERA HITNÚ CUIBA
TATUYO TINIGUA PIAROASIKUANI
ÑENGATÚ GUAYABERO SIRIANO SÁLIBA
ACHAGUA
CARAPANA PUINAVE PIAPOCO
EDUÚRIA TARIANO CARIJONA KURRIPAKO
NAMTRIK WANANO TUYUCA KUBEO BARÁ
YANA CONA NASAYUWE DESANO PISAMIRA
INGA PIRATAPUYO YURUTÍ BARASANO
AWA PIT. UITOTO TUKANO MAKUNA
TAMANO
CABIYARÍ COBOLAJE KAMENTSÁ KAKUA YUHUP
COFÁN SIONA MIRAÑA
TANIMUKA ANDOQUE
COCAMA NONUYA
MUIANANE OCAINA
TIKUNA
BORA
YAGUA

IKUN

Acuerdo Final para la Terminación del Conflicto Armado

Una publicación de
**La Oficina del Alto
Comisionado para la Paz**
y traducida por
MinCultura

KÓ`KO NANUKIN ZAKACHO`KUMEY NANUNGWA NI AGWASI WASEYKUMANA

Ema paperiseri rimaseykumey una kó`ko nanúkin zakú a`chokumana ní, Abana ayeku rimaseykumana, awajinari Gobiernu Nacionar awiri FARC-EP wannari, aweri ingumún akutú kurebori umún nanúndi izari waseykumana chuzúnhakumey ni chinwa juna nneyka, aweki emajinari ingwi yow waseykumey unabagwi kútwínuga ní, únkúpari zweykweyka chukumúngwa sí rimaseykumana naba tanú zanamú múnákin amecha kweyza nanúdi gunti izari nunna.

INGWI JUNA NEYKA

INGWI ABITI CHEY NA`BA AWI ZWEYKWA SÍ KOROMBIA: INGWI YOW CHEY NA`BA UKUMUYA DIWUN RE`BUNNA.

In`gwi yow cheyse nisi awkweyka diwún re`bunna neykari únkúnisi awkweyka umún diwún nanúngwa nika awizanandi izari núnna ni, cheysin kwáyari umún diwún winazariza nanúndi izari, núnna`ba pari eygwi neki únkúpari awkweykari kwakumu nariza nandi izari awiri tanú zanamú kwasa awiri múná amecha awizanandi izari ní.

- Cheysin nisi awajínaze nari na`ba remasi neyka cheysi kwáyari jínaze nari na`ba ikú jina ayeygwi cheysin winkwáyari jínaze nari ní.
- Úyari Estadu neyka ká`gúmsikúri wa`si zoriza nandi achwi jumú a`si ní, na`ba meynú zúneykari ingwíkin regawí, umúngwí peykú re`gaw nari cheyse únkúniga naba pouru zúnekú kwáyari jina, na`ba zamú únzarisí zoya umún chow achwi, awiri kúnkúnú chow chwi na`ba zey awkweyka jwúnjwúndi jumú a`kuma awizanandi izari neyka.
- Ká`a iakwey zoyeyka anísí zoyari umún agutári a`zúna re`masí nazeri nanu nanno izari ní.
- Ema cheyse nisi awkweyka nanúngwa ní agugeykari in`gwi ywo neykaze nari ní; aweri, korombia zamú cheyse nisi zoyari in`gwi arúmu awa kawi. Ayey

**Acuerdo
de
Paz**

rebori zwenge`ri unkapari zori umún zi ugazana neyka minsu arunhá izanungwa ni, na`ba umún nasi winazuna jina, awiri bisinu neki awún jumú winúkaniku neyka jina, na`ba kanu du nanu neyka zarisi azoyaneku zanu na`ba ajwa inu unhageykuya jumú a`niku naba nanungwa ni.

I. Apau kunisi awiri ká`a unkamukunhasi zweykwa

Kwa unkuya ukumayin ká`a ayaze kinki jwa kusa bisinu a`cho unajwiri bunachu ká`sin niga jinaze kwa ká`a awún kunanu nase aregaru agakawungwa nari, neykari maykunu ectarea kindi ingwi uga kugi nanukin ey kunariza nandi izari.

- Ká`a bisinu a`cho ukumayari emi pari nuga unisi nanungwa ni: (ingwi) sakukuse apau aki awa; (mouga) ká`a apau kunanu neyka nunay nanu nari ikwakumey azoyana gobiernuse ungu`na; (maykunu) eygwi abiti rebuna, kwa re`kumuya awiri kun chi`kirú achwi zwengwa re`bunna jumú akumuyaba pari; (makeywa) iwa gobiernuse ká`a apause a`kichi zoya remasi nase kamukanun gwa`su nari zoyame awiri ká`a zi azey zoyame apau nachuka; (asewa) gobiernuse ikwakumey apause akichi aweki a`zasari awa remasi nase kamukanungwasi ukumuya; awiri (chinwa) ká`azupause gobiernuse aregaru akewa neyka jina nanungwa ni.
- Ingú eygwi diwún nari ikwakumekwey neyka jumú azagwi ukumungwa ni, beki aregaru twire key awiri jwi atanigawi ukumey neki.
- Ká`a zupau jwa kusi ukumungwa nari nanukwey neyka jumú a`sa ukumungwa ní, koga ectarea neyka apau kanika ukumungwa nari.
- Ká`a zupau nigari cheyrwa kwa a`mia ká`se chey anikun gwasuya jina ká`a kuna`nu neyka kwa awun ká`a kiza`nu neyka nanungwa ni, aweki a`mia jina cheyse niga umún chow izari na`ba a`mia gumusinú zuguro kununa awiri akagúmse pari a`gasi azoyana jina nanungwa ni.
- ká`a apau kunikukwa neykari iniki kujuri awasin ingwi yow mikunari ká`a amukanun gwasukwey mikawi nanukwa gwasi ni (zajuna awiri jwi, awamu migunukweyka) na`ba inu kwasukweykari dú mezari awkwey zari naba a`neykun gwa`sukwey nari (ingunú, je pasukwey zari, du mezari, riwiwkwa, kukweyka, zamú mikunanukwey nari).

Ká`ari nunaí kinki amukunhasi azwengwasi, du azarunhey na`ba nunaí awi, awaba pari eyimi nunaí kinki zarisi awiri nika`kwa achwi na`ba bunigumu níku nanungwasi eyimi nanungwa aín:

- Sakuku chey awuyaze regukungwa nari kwasa ukumungwa ní, aweykari ingwi yow meynú zari away zanuri agisi zwengwa nari na`ba bunigumu nikukwey

**Acuerdo
de
Paz**

neykari re`gusi zwengwasi.

- Bisinε umεn a`zεna kwasa ukumεngeri eymari ká`a na`ba nisi zweykwarei eymanke tá nariza ní yεngwasi, aweki arusí zweykweyka dú warunhεn nusi.
- Kεtwinusi zweykweyka nanεkwey re`gawi ema ká`a regusi azwengeri nanungwa ni, awiri rimaseykumey awizeyka nanukwey regawi Bobiernu, remasi neyka na`ba empresa windimasayεn gwasi.
- Ká`a agutari azεneykari akín a`zεnin koga kεgi zεnge yakí nukεngwaze nari mεnέ awkwey neyka jumε a`sa ukumεngwa, nεngeri eymari ká`a a`mεkanεn gwasi azoriza umún arunhá izanεngwasi, na`ba ká`a mikεnεnachεka umún agutari azasari zweykwwey nikεngwa nari.
- Eymi awún amún nanεkin jwasu nanεko izanεkwey neyka jumε a`sa ukumεngwa, unige`ri ká`a zarikεkwey neyka na`ba chow zεn chwi azi a`unanεkwa awgasin jwasεkwey nanεngwasi. Ká`a azi a`unanεkwa gaka kwεyari zarisi umún εnkamεkanεkwey neyka twire ekeykumεngwa ní, ungeri bunachε chey anikεn gwasεya neyka awga`ba inusi ey ukumεngwa ni, emari twire ì peykε unκεregawεn gwa`su nari ema bunachu chey a`nikεn gwasεya na`ba sinamε jina cheysingwi kwεyasin.

II. Korombia wanisi zoriza

Umún nanεkwey neyka itokumεngwa ní, ey unigeri in`gwi uga kúgi zεngeri umún kíinki nasi azεnari tikuma kí nukεngwasi, awaba pari nasi azεna chey awi kuyari dikin kindi a`yuna (50%) awiri riwún awkweyka ayunagwi awεngwasi, emari a`mia awiri cheyrwa diwún nuna warunhεn nusi, diwún nεnkura a`chwεn nusi, naba meynε zεnay diwún diwún nari kwakura du warunhey.

- Du zakusi zweykwari, mεnέ awkwey neyka itokumεngwa ni ingwεnε neyka du kεkusi, umún geku nekεkin kinkumεngwasi na`ba luz awiri internet chey zari akuyayri kinkuma awεngwasi, awaba pari umún eygwi re`gawi na`ba je pasukwa awiri dosi awkweykari eygwi kwasa ukumεngwa ni.
- Remasi neyka arusi zorizari, wichamε chukweyka kwasa, riwiwkwa kwasa, kúkwa kwasa awiri je mangerase nεga kwasa, ukumεyari bunachε cheysin kwεya warunhεn nusi nanεngwa ni.
- Bunachε chey unisi kwεya umún nikweri azari, zamε neki umún achunhεngwasi, sinamε a`kuya na`ba remasi neyka azanungwasiri dikin riwari zweykweyka jumε akumεngwa ni, twire εnkey, makinasin twire key, jwi atanigawi, zamε εngeysi na`ba nikamε a`zεna kεzanisi awiri chow riwanεkwa remasi nasin kwεngwasi.
- In`gwikin riwanεkwey neyka kwakumey zwengwasi bunachε cheyse nigasin, asinamεsin na`ba ingε eygwi diwún neyka, awiri zamε aneykεn gwasi

**Acuerdo
de
Paz**

zweykwa nangeri chey unigari arusi zwengwasi, eymí awungwasiri akin ká`gum zari zoyaba ga`knameri dumukumey zoyari gobiernuse ey awungwa ni.

III. Nanukwey neyka kinki ayaze nari itosi ema bunachu cheyse winniga jinari zamu wingey awizaba arusi zwengwasi.

Bisinu awiri korombia, meynu zunay, muchey zunanke awamu kawa nanukwey re`bonungwa ni ema zamu umun gwukwey nari deyrunik za`nu nanungwasi, na`ba ayeygwi mari za`nu nanungwasi, nandi zamu a`neykun gwasukwa jumu a`sa awiri zamu ungeyukwa ayeygwi meynu zunay na`ba zamuri nunaí a`meknhakumungwa nari sekunari azwengwa ni, awiri nunaí zey azwengwasi.

IV. Arusi zweykweyka ka`a re`nisi zoyay kinki azarunhey.

Akwayay nasisin umun chawi kezari, jusirisin unkarannanke, bisinu jumu a`niku nanke na`ba iniki a`niku naba ta` unhageysi zoyabari umun nanukwey neyka arusi zweykweyka akuyanke warunhan nusi umun munu awkwey neyka jumu a`sa awiri jwi ayeygwi nanukwey nari nunge`ri winazanun nuga jina kutwinusi awiri ingu eyimi nanun umun du nariza ni winyukwey kunari zoriza twire kuya ukumungwa ni, na`ba aya sekunari ayeygwi winzwengwa nari.

MOWGA JUNA NEYKA

GA`KUNAMU NA`BA KUTWINUSI ZWEYKWA: IN`GWI NANUKIN UNKUTWINUSI ZWEYKWA TANU ZANAMU KWAKUMUNGWA NARI.

Tanu zanamu kwasukwari in`gwi nanukin unkutwinusi zweykwa kujuni unge`ri diwan diwan nari kwakura jumu akumungwasi, nunankeri diwan diwan arunhakumuya zusakuku nikun nuga naba remasi akwuya neykari arukukwa na`ba pinna dumariza dumusiza nanu nanno pinna unkamukariza a`chwan nusi, naba pariri zi re`zey gucha zweykware tisi zoriza nani ungeri ga`knamusin zun iwari nanungwasi.

I. Nannamu kawa awiri nanukwey re`bonungwa ema diwan ga`knamu dumusungwa nari.

Nanukwey neyka kwasa ukumungwa ni ungeri ga`knamu bisinu ka`nusi dumusuya awiri diwan nari ayeygwi ga`knamu dumusuya leyse gugaba ta nari

Acuerdo
de
Paz

kwungwa, na`ba ingu enkutwinuga ga`knamu diwun dumusuya awiri mowga eymina du jwa asuya kunkunanzan si zanu ayeygwi ey unige`ri ema zorizeyka ingwikin ga`knamu ibonungwa nari. Ema ga`knamu dumanukwa bona awaba inusi Gobiernuri ley nikungwa nari ga`knamu du kukusagwi awungwa ni, emi bisinu kwakumuyaba zanu agagu`nasin nari awungwa ni.

II. Azi kiza`nu nanungwa nari ema ga`knamu dumusi zoya jinari.

Ga`knamu dumusuya jina azi kiza`nu nanungwa nariri tanu azanukwey neykasin twire kuya ukumungwa ni, ayey nikungwasiri emajunasin ukumungwa: a) ley du kawi igow awiri bisinu du kawi a`cho; b) azi kizanakwa achwi; c) ikwukwa kwasa; d) azi zoyo achwi awiri sekunari zweykwa.

Eyuma zana nari, dumari azoya zusakuku neykari azi kizanukwey nanu neyka kunari, bisinuze nari dumuna awiri re`masi naze nari na`ba bunachu derechu kununa ikwuya.

III. Pinna dumanukwey nari pouruse akwuyeyka kutwinusi zwengwa nari.

Azi kizanukwey na`nu nanungwasi ga`knamu windumasuya, bisinu zanu, yanke neki naykwa, na`ba inu kwa a`chu nachuka inguna achonunge.

Gunu a`sa ukumungwa ni bisinu a`nuga jina, remasi naze nari dumuna in`gwi korombia zanu, emari ley boriza ukwaseyukumungwa nari nengeri azi mikizun kuchu a`u nari na`ba pinna dumanukwey nanungwase nari, awiri eygwi ajwa juna neki bisinun pari ukumukwey neyka ukumungwasi na`ba remasi nasin awkwey neyka ayeygwi, beki iniki kwa a`chu nachuka nayunge`ri azi mikiza`nu nanungwasi. Gobiernuri nanukwey naze nari inuri ayey regow awungwa ni ga`knamu waseykumana na`ba kutu kuregawi.

Pinna nanukwey kunanungwa nari beki terevision remasi naze kwa diwun na`ba neki asaykwey kunanungwasi.

In`gwi eygwi abiti gunu sa`a ukumungwa ni ema radio remasi neykaze nari kwungwa nari; riwiukwey neyka agawingwasi nikuya jinaze nari remasi naze kwungwa ni; ayaze nari jwi kwungwa ni ungeri awkwey kwa jwa`sun gwasukwey nanungwa nari iniki kunsamu tanu zanamuse waseyukumungwa nari, na`ba ingu eygwi diwun neyka ayeygwi.

Nanukwey neyka gwamu anukure`sa awungwa nari, ukwukwey nanungwa nari, na`ba chow riwun awiri riwun a`u ananungwa nari.

Bisinu ingwi korombia a`mukanungwa nari kwasa ukumungwa ni, ungeri gwamu ukure`si na`ba mu`chey kwukwey nari awiri bisinu meynu zunay ayeygwi, awari

**Acuerdo
de
Paz**

inəkiri eyimi nariza ni yungwa nari awiri Gobiernu iniki awajunin kuchiwi nanungwa nari na`ba inu awi zoyin ayeygwi, beki: gwamtu unkurere`si tunhanachuka awkwari awkey regawi, tani riwari kwakwey nari, awiri riwun a`u ananungwa nari; chow unkachwi diwun nunkurari, na`ba riwasaykwa ayeygwi, ga`kunamtu diwun migikwakwa ayeygwi, na`ba ingtu diwun neyka ayeygwi.

Isenari awiri sekunari zwengwa re`masi nase

Gobiernuri nanakwey neykasin twire yungwa nari kwasa awungwa ni, na`ba remasi nase se inari zwengwa nari awiri nuna inu se inanaya, na`ba nanakwey neykasin twire yungwa ni ema se nuna se nanamtu agawinhungwa nari remasi neyka sin.

Ga`kunamtu jumtu a`kumungwa nari ema remasi neyka nikundi izuna awiri aya`bari kuchunsi gunti anariza.

Sekunun ukumungwa ni amukanamtu kawa awiri bisinu ka`arenikuyay nanungwa ni i zoya ayeygwi, ey unigere`ri remasi neyka dumari zoya umun nanakwey nanun gwasi iniki nariza ni gwasi arusi zoriza waseyikumuyaba, na`ba ayeygwi jumtu a`sa ukumungwa ni remasi neyka dumuna asakuku kununa jinari meynu zunay zanu, awaba ingu eygwi diwun neyka.

III. Nanakwey neyka ayey kinki nika awungwa nari ema umun ga`kunamtu dumukumuyin kutwi nusi zwengwa nari

Nanakwey regawi ema ayey kinki nanungwa nari unigeri ga`kunamtu dumukumuyin umun kutwinusi zwengwa nari, awiri ga`kunamtu sin unkurari azoyindi dikin inikiri mikunari zweykwa.

Nanungwa ni unkuya ukumuyin ema mikunanakwa awiri mikunari zweykwa neykari jwa a`kumey zoyaba ta kingwi neki na`nu nanungwasi. Eyma zana narigwi, zurguro unkurari ga`kunamtu dumusajuneyari jwan jwandi nanakwey kunisiza neyka. Awaba pari nanakwey re`bonungwa ni jwisin ga`kunamtu dumusaya jinaze nari, eyma zangwi nari asay winzorizari nanakwey zuna kunari zwengwa ni.

Nanakwey nisiza ema beki kutwinusi zweykwa na`ba sakuku nikajuna ga`kunamtu dumusaya wasay azwengwa neyka.

Nanakwey neyka jumtu a`sa ukumungwa ema kutwinusi zweykwa umun sumtu nanakwey nanungwasi sakuku anikajuneyin, beki cedula neki munu achunhakwey regawi umun nanakwey kunanu naseri, awiri zi rezey zweykwey niku nanungwasi sakuku nikajuneyari. Eyma zangwi nari censu nikukwaze nari mimasey ukumungwa nangwa ni, na`ba sakuku cho ukumungwa ema sakuku nikajuneyari nuna inikungwasi, awaba pari computador se ta iniki nanakwey nanungwasi

**Acuerdo
de
Paz**

jumɛ a`sa ukumɛngwa ni.

Ley untasukwa awiri bisinɛ re`nusi zoya ayeygwi.

Botu anikɛngwaze nari zɛn nanɛkwey neyka kwasa ukɛmɛngwa, ayari eyɛma juna dɛ jwa a`sɛya jina, unigeri Gobiernu eyɛmi awamɛ kawin key nɛngeri umɛn rinɛregukɛkwey kɛnanɛngwasi bisinɛ botu anigin zanɛri, awiri eygwi abiti regawɛ, awiri umɛn tɛ neyka uzwegwa nari. Eymɛ awamɛ kawin Gobiernu keykumɛyaba pariri inɛ umɛn nanɛkwey neyka unikɛngwa nɛ.

kɛri kukukumɛngwa ingwi ga`kunamɛ dumusi awkwa na`ba pinna kutwinusi zweykwa

Nanɛkwey neyka jumɛ a`si azwegwa nari ema arekwera nenɛn in`gwi nanɛkin dɛmanɛkwari rigawingwasi, sakuku anikɛngwa nari, remasi neyka isanugweri zwegwa nari, awaba bisinɛ remasi naze ayeygwi, na`ba wasay awiri a`mia sakuku nisiza ga`kunamɛ dɛmɛsɛkwa niga`ba.

Sakuku nikajuna mɛnɛ nanɛkin nanɛngwa ema tanɛ zanamɛ kwakumey zengwaze nari

In`gwi uga chinwa kɛtwo nanɛkin abiti kwasa ukumɛngwa mɛnɛ nanɛkin, unigeri ley bonuyekɛ mowga resa nanɛkin kindi nukɛngwa nari, eyunige`ri umɛn unkarari tari zoyanay zanɛ, azinɔ izanu nari zoya na`ba umɛn a`zana`ku wina jinari umɛn kɛtwinusi zweykwey kɛnanɛngwa nari.

MAYKUNU JUNA NEYKA UNKUPARI ZWEYKWA IWISUNGWA

ZACHAY AWKWEYKA CHUKUMUNGWA NARI KWA UNKEYKUMANA AWIRI ZÍ REZUGWA CHUKUMUNGWA NARI, NA`BA JURISI CHUKUMEY ZWENGWA NARI AYEYGWI.

Sanusi zakɛ a`cho ukumɛwa neykari unkarari zweykweyka chusi zweyniwingwa nari ni, zi re`zey awiri ayaze nari inɛ awi awkweykwa chusi, naba pari remasi neyka a`mɛchɛsi zweykwey niga ayeygwi.

Ayey unchunhey zweykwa nadi rimasey ukumana agwanaí regawkwey nika awiza na`nu nanno, awiri jusiri chusɛkwey nika, awa`ba pari bisinɛ nanɛkwey regawkwey ema kɛnkɛnzamɛ bunachɛ unkyanke tagwi unari kwey zwegwa nari.

**Acuerdo
de
Paz**

Jusiri chusi zweykweykari nɛnaí awamɛ kawa nanu nanno, eyimi nariza ní gwakɛkwey awiri sekɛnanɛkwey nisiza nanu nanno ema nacione unida auga`ba pari, eyima jinari jusiri narí aweykari yow ipanɛngwa nanu nanno ema monumentu zakinuga gawɛngwa nari.

Ema ɛnkɛpari zeykwa chukumɛngwa nari awiri zire`zey zweykwa ayeygwi yow kɛchɛ, beki jusiri chusi zoriza neyka kɛnkɛnɛnzɛnɛri, na`ba pari beki bunachɛsí ɛnwinkwɛn nakɛngwa neki nariza nariri mowga uga mowga kɛtow nanɛkin nukɛkwey neyka jwa kɛsa ukumɛyin, na`ba pari chinwa nanɛkin ayeygwi agwa naí kinki nikɛngwa nari.

Ema rimaseyɛmɛy kwa ɛnkeykumana neykari koga capitulo nanɛkin nani, eyima neykari mowga uga asewa kɛtow protoco nabatá ayey rebonɛngwa nari, na`ba aya`ba kɛtwinuga ingɛ neykasin ayeygwi ema jusiri chukumɛy zwengwa si. Protocoloseri na`ba gugín regɛwa kɛttwinugabari eyimi kawi inikiri nisiza ni anagwana nani du kawi ukumɛngwasi.

I. Nanɛngweyka zakɛ a`chokumɛyin.

- Wanikɛngweyka jwiasin nenɛn a`nisi nani, na`ba nikamɛ kwɛngwa ayeygwi neykari 180 jwi zɛnaba ɛnchunhakumɛngwa nari, ema jusiri chukumɛy zwengwa eymakin kanikuya achwɛn nusi.
- Eymiri ayey nanɛngwa nari aji awkweyka nenɛn kɛtwinuga ni, na`ba sekɛnari zeykwey nariza, ayey kinki niko achwi, na`ba ejersitusi pariri inɛri nanɛkwey anukɛngwa`bari regawi zwengwa.

II. Jusiri chusi zwekweyka emi awi ukumɛngwa yeyka

- Maykɛnɛ uga asewa kɛtow nanɛkin inikiri nanu nariza ni agwana ni emi rimaseyɛmɛy kwa ɛnkeykumɛy unaba inusi, eyima neykari kɛtɛ na kawa nani.
- Kwa ɛnkɛya ukumana ɛnchunhu nɛn neki ukumɛyza na`me jarin izari ni jusiri chusi ukumɛyza, awa`ba pari bunachɛ kwey zoyeyka sí agazay niku nanɛngwa nari.

III. Ayey niko a`chwi izenari awiri sekɛnari zweykweyka

- Maykɛnɛ neyka renusi ukumɛngwa ní (gobiernu, ONU na`ba kɛnkɛnɛn zanɛ)

**Acuerdo
de
Paz**

emajinari kwa ukuya ukumana ayey unchongwa a`chwi sekunannungwa nari ni, na`ba inchonukwey niku neki nariza na`me se inanungwa nari.

- O`korigun pari ayey niko izare se kananungwa jusiri chukumey zoya`ba awaba pari nanukwey eyminari rebori zwengwa.
- Ayey unchono izari sekunari zwengwari ingwi si kinneki kutwinusi zwey nankwa`ba kutu ka`nusi nani, awa`ba ta yukweyka awiri tanu riwanukwa, awa`ba nanukwey neyka jumtu a`kumey zwengwa, estadu neyka na`ba bisinu neykari akinkinki ingwi korombia na`ba zwengwa ni akwey zoyaze nari.

IV. Nisi zoya`ba nanungwa

- Kunukuntu zanu winunni`kumungweku zwengwa nari unai rigagukungwa, awiri nanungway nikungwa nari, awa`ba pari ejersitu nanukwey re`bonungwa aya chwungwa nari.
- Eyma zana`gwi nari, eyimi nanungwa ni agwakungwa beki unu nanukin unni`kumungweku awiri nanungway nikukin 180 jwi nanukin agwa`nukin ayey nanungwa nari.

V. Azi kiza`nu nanungwa nari

- Nanukwey re`bonungwa azi kiza`nu nanungwa nari ema jusiri chusi zwengeri kunukuntu zanu si pari, awa`ba du achukwey nanungwa ayey niko izari se kunari azwenge`ri kunukuntu zanu zanu, awa`ba gobiernuse agu`na ayeygwi, na`ba ejersitu jina, awiri ayay kutwinusi zoya ayeygwi.
- Azi kiza`nu nanungwaze nari protocolo ayeygwi nani, ema ajwun uzweykwa ni`nige, aziki awkwa kange, du sekunankwa kange ema jusiri nanunuga jina, jjeru memuchusukwa neyka kunukuntu zanu wesyua.

VI. Awkwa kujunuya

- Nanukwey nanungwa ayey re`bonungwa ema unukin nukungwa na`bari ayey unchori zwengwa nari, awa`ba ayari sekunari zweykwey nikungwa nari (ingwi yow korombia, meynu zunay, awa`ba kwuya muchey).

VII. Jusiri chusi azwengwa

- Paperise rinthagawi azwengwa kutwinusigwi nani, jwa`sukwey, sekunankwey, awa`ba ayey niko a`chwi sekunari, ipari, du awi, igusi na`ba yow kuche apau anukunikwey nikungwa jusiri neyka kunukuntu zanu kununari.
- Ayey kinki ONUri jusiri kunukuntu zanu unna ipana awungwa nariri nikukwey

**Acuerdo
de
Paz**

re`bona una, ayey nanəkwey neyka warunhakumey awa`ba sekunanəkwey neyka. Awa`ba pari inəri ayey niko izari se kananəngwa neyka ingweti kurenisi neyka ayey ənchunhey azwenge`ri, awiri emari kənəkənənzanəse eyemi nigeypari nigin yən nukəngwa ni.

- Ema ənəkəpari zweykwa awa`ba jusiri chusi zweykwa neypari jurisirin ənəkəpari korombia zorikureyka iwísi nani kənəkənənzanəsin, emari yow jusiri chusəkwa kawí zən kənəkənən zanə re`nusi zoyari, na`ba eygwi jusiri igekuya ná neki iza`nu nanəngwa nari, iwari du nari kukweyka si unnikungwa nari.

KUNKUNUNZANU JINA DU NARI UNWINKUHUNGA NARI- INU UNGEYSI ZWEYKWA`BA, REMASI UNKUNARI KWUKWABA AWIRI GA`KUNAMU DUMUSI ZWEKWA`BA-INKUNHA WINARUNHEYIN TÁ WINZORI

Du nari ənwinkwey zoriza neypari ingwi yow inə kənari nanəngwa ni, awiri məná zweykwey nari, á na`ba tá awe`ki mənú nanəkín zən, aweypari re`masi neykagwi winənka`məkariza nanu nanno izanəngwa ni, ema kənəkənənzanə jusiri chusi zwenge`ri, ikənhe sí zanə, asinamə, nəngeri remasi nasin kwəkwey winəkənənəngwa nari ká`a re`nikuyay, awiri ənəkənari kwəkwa niga`ba, awiri gwamə anəkəre`si zweykwa niga`ba məkhey kwəyasindi tənhana ne nanki; eymigwi nari, nanəkwey nari arusi zweykweyka iniki a`neypən gwa`səkwey kənari, awa`ba re`masi nasin dəmanəkwey kənənəngwa nari.

Kənəkənənzanə jusiri chusi ənwinkwey zorizeypari ikənha winarunha awa`ba ta zorizeyka narizay ni riwén awkwa`ba kətə anuga ni, na`ba ingweti nənay wina`zən awa`ba ta zweykwey winəkənisi nanən du nari ənwinkwey zwen pana unigeri.

Du nari ənkwey zorizeyka nənge`ri diwén agazarunhəngwa ni, awiri a`mia awiri cheyrwa neyka a`zarunhən nusi, unge`ki a`mia kinki umén a`zarunhən nusi.

Eyki gəməsinə neyka kənəkənənzanəsi pari achunna neyka e` rimaseykumey ənpekumaye kingwi, eya zanagwi nari akowna jusiri chukəmən nunige achunna jinari, umén chow izari, arunha izanəngwa ni. Emina eyki gəməsinə winnanən nugari yow derechu kənari aweypari kənchunha ukuməngwa ni ema ley zi agazanaze 1448 neyka 2011 zanə ya awa`ba tá achwən nusi, awa`ba pariri asinaməsin anəkəchənən gwasəkwey nəngeri ayey re`bonungwa, eya zanagwi nari, bekə zanə nandi eykə ən demisa ukuməngwa, kwa nanu nandi azaná nekə.

**Acuerdo
de
Paz**

Ga`knamusingwi anundumari zoriza.

- Jusiri chusi ukumeyzeyka yow iwisa unigeri, bisine ga`knamu dumsungwa nari chokumayari kankanzanase zanu kingwi nanungwa ni, unge`ri leyse gwa`a awaba ta kwungwa nari, aweki ley ya awa`ba ta ineri unchuhun nusi, aweki votu nikukwaba n`kin diwan nanungwa ni.
- Diwan nizeyka nan`kin nanungwa nariri, ikunhisi zanu ga`knamu dumsuyari kugi`sin paperise rinhasi awkwaba 19 jwi awiri Julio tima zuna`ba awiri 2016 k`gi zunge`ri, ayey nisi zwengwa nari 10% nan`kin jwi awekumungwa ni, awa`ba pari 5% kugi`sin inkunhu zuga`kunamu chuzunhasi zwengwasi, e` paperise rinha`sa uye pari, aweki 2022 kuzagichu nanun.
- Iwa abiti neyka paperise bonaya ley buneku winasungwa jinari, ikunhu kingwi zun winnankpanungwa ni. Ayey nariki asewa neki nanukwey kunikunun votu nanisi neyka ingweti camara n`nay unigeri eyki kaweykari Gobiernuse gugin k`regow awungwa ni.

Bunachu du nari zamu ungeysi awiri re`masi neyka kwuya`ba ta nanungwa

- Kankanzan ananungwa ni ya uneyka ema zapan`kwa chusungwa nari, jusiri chusungwa nari, na`ba unkeykuma una ayey unchunh`ngwa nari, awiri bisine wina`nugin pari yana ayey winnanchunha awi nanunge`ri ema paperise windihank`ji zoyanin chwun nusi gobiernuse`ri nanukwey re`gow awungwa ni.
- Unkaya ukumana neyka ayey firma k`nika ukumunge`ri bisine kwasa ukumungwa ni ema du nari kwaweri unwinaz`naze nari, ema neykari mowga gobiernusi zanu awa`ba mowga kankun`n zanu si zanusin winde`nusi eyimi kawi nikam`ri awkwey nisiza ni yan nukungwa, na`ba unukwey neyka awiri azi niko a`chwi sekun`n nukungwa, emi unkaya ukumana na`ba chwun nusi.
- zamu ungeysi awkweyka n`nai zwengwa nari, awiri re`masi akwuya`ba ta nari kukweykari paperise agawi zweykwa nenun kujun`nga ni kankun`n zanu si kutwinuna neykari, ingu nanukwey neyka eyimi ingu ni a`chwi, awa`ba a`neykwey neyka ayeygwi, na`ba kankun`n zari zoya du chukweyka kutwinusigwi zoriza ni, awa`ba me`m`chus`kwa ka`inikwuya kwisi zweykwa. Awa`ba pari, jwisin i`mun` kindi wire kuya ukumungwa ni, ingweti n`nay awangwa nari kwa nanu nandi re`masi nari winawungwa nari, timasin zasan`kwa a`nikwuya neyka na`ba 90% igusi, eyimari mowga k`gi nan`kin nariza ni, na`ba salud n`nay kum`chukweygwi nari, na`ba aregaru migazasari a`chunna ni`nige zweykwa ayeygwi, awa`ba inu nisiza ni agwakuya`ba awiri nanungwa re`bori zoyaba beki riwiwkwaze nari, urak`ze nari, kunsam`ze nari,

Acuerdo de Paz

iniki awkwekaze nari, awiri unzatusi zweykwaze nari, awa`ba pari twire key zori awiri remasi neyka ingwikin re`gawi zweykweyka sí ayegwi

RIMASEYKUMEY CHOW RINHACHWI REMASI TUNHUYA JINA KUPARI NANUNGWA

Nanungwa ni agwasi nunnari chwi awiri chow ingwi yow a`kwey uweyka emi Korombia; remasi neyka chow a`chwkweyka, dumari azoyaba awiri bisin remasi nazey ná`ba dú kuzari akwey zoriza niwi ká gumuse, kwa fusiri wi nigeakwa jina nan nuga FARC-EP zakinugase kutwinusi zwennuna, eymina fusiri chusi ikunnzey poruse undemina ne unigeki, chow achwi ingwi gunam nanukin achwi kuregusi nanungwa nari.

Ingwi eygwi neykari ema nanungwa ni agwasi zoyanari ema du niku nari zagwasi guchu

Zi ázey remasi neki nika awiri pinna zi aza ikunha zun chow achwka wi ni, kwa aw dununa jina rinanu nugasin sakuku neki windinregawi fusiri winikekuya jinse kutwinuga na neki i kwa twire key eymina zwenuga na neki i, ema chow riwanukwa agwasi tan zan kwasi zweykwa i chukmana chow achu nanay yeika, kupari nanungwa nari.

AGAGUSI ZUNEKU ZANAZEY CHOW ACHUKWA AGWASI NUNNARI

Ema ingun a gasi nunnari sakuku unhumun azunek Gobiernu siku pari ukuma nani, emi tungey rizoya jina kuchwnha awungwa nari waseykumana

INGWI REGUKA UYAZEY NARI UKUMUNGWA

Ema si achunsi zoyari remasi neyka tungey zoya jina kupanungwa nari kut anusi nakun nuga ni, mun awiri ayei nikungwa nari.

SAKUKU PORICIA UMUN AZUNA INGWI JUNAZEY NARI CHOKUMANÁ

Ema neykari, remasi tunguya jina ayusungwa nari nanungwa rimaseykumey uwabari

: PINNA CHOW IZARI ZWEYKWEYNA NARI REBUNNA

Si ichunsi nabari ema dumasi chow zanam kwasi ingwi jou neyka dumari

**Acuerdo
de
Paz**

nábatá awiri wema ne dumanéngéki, kwa sakuku ne nungéki, ey awiri ema FARC-EP se kúchwensi rinakén nuna jina, fusiri chusi ingwi gunamé nanéki diwari winékútwikwa remasi nase awungweri chow achwi ingwi kágumé sikuki nanéngwa nari

Emá sí ichünsi neykári makeywa yuna kútu nari nani. Bisinuse duzanisi nanéngwa, tási chwi awiri isenari ukuméngwa, emazey nariri aykéné neyka

- Remasi neyka awiri ingwi neykasin ingwi chow izanéngwa nari
- Remasi neyka inkinkumey rinregusi uwabá chow énzanéngwa nari
- Ingwi agusi zoyana presidentisiké
- Azi kizanu nanéngwazey nari abité jina fusiri winchusi FARC-EP se kúchwensi rinané nuna jina awiri biringwi érchuzanasin sinamusin yow, igwi rinanu neykasin diney éndúmané pana unigeri.
- Umén azúnase zanu nanéki neyka éyazey nari kútu achokwmana ingwi chow achwi du chwi nanéngwa nari UNP.
- Mesa ayei neyka chow izari awiri du chwi.
- Tútu ayei izari rebunna chow izari awiri du chwi.
- Ukuméngwa nari rebunna zeyzey ribanisi awiri níkákwá achwi tungékwey nanénnuga jina.
- Jarin riwari du rinachwi zwykwa si.

INGWI BISINÚ NANÉKI NARI TANÚ ZANU KWASI AWIRI DU CHWI REMASI NEYKA AWIRI GÁGUMÉSE AKUYAI.

Ingunu ágasi ukumaneykari tané zanamé tasi eyey kinki nanéngwa áchwi awiri du chwi remasi nazay gágumési ingwi

Sé inari chwi wazwengwa níkákwá achwi tungéya remasi rinanénnuga jina

Ázanusigwi jarin éwari awiri a zi niku nanéngwa achwi ménú riwanékwey neyka, inguné kénari du chwi tané kwey zúnankeri ménu ké éwénki nusi kágumése awiri tané nugankeri ménu riwari jumé anikwya jina pinnazey nanunnugájinasin tanékwey zúnankeri

Uzweykwey neyka Ingwi zúnéké awiri émún azúnase sé inari zweykwey

kawa kágumuse nikamú wazuennuga kúwasi awiri jarin aziki nikakwa achwí ema neykari nikamú neyka wazwenugari umén azénase iné agwanay ki wazwen nuko úwari sekúnari, jarin niku neki nariza achui, eyei nika awéngwa úwari azikawi iwikwey kawi nanéndi eyei kiki kawi iwiza awéndi úwanénnusi, gumeynari bunigumú rerigukéya siké awánu nanéngwa úwanun nusi.

Ema Nikakwa achwi awiri awu dununa jina kúpari

Kétté ánsi neykari bisiné nané nugába umén duzanisi ta unkey nanékwey narizanandi úwanu nusi.

MAKEYWA NEYKA

KANU DU NANU NEYKA TÍN PARI BUNIGUMÚ KWAKUMÚYA DUREGABI

Ema rimaseykumey unankeri Gobiernu Korombia zané awiri FARC-EP zakinugasin riyeikari kané du nanu neika tin pari bunigumú kwakumúya kúchuhey rizwengwa awiri nanu ni kinki í bunigumú kané dúnanu neyka chéka kwakuméngeri, ey awiri ema kané dúnané neyka zarisi wesi kwa jwisin éntasi ukuméyanke ayeigwi.

Gobiernu Korombia zané yeikari, twiré ya awéngwa ema zakáchosí anakén nugasi, awiri iné Ayei nikukwey regabi keywéri, ayeigwi uzapana awénga téngúya jina kuchona awéngasi. Awiri FARC-EP rineykari ayeiwi zagunamési iné chüzéngasi nanungwa nari, eyimi nisi zagunamésuyin achukwey nari múné ayei regabi nanungwanari ema kané dúnanu neyka tin pari bunigumú ninégeri. Ey awiri bunígumú níkwéy nigari duregabi ibisi nanungwa nari.

Ema rimaseykumey núnari maykéné kapituru waséya ni: kané du nanu neyka zarisi awi bunígumú niga duregabi, kanu du nanu neyka ágey zéna azinó umén mezari bunígumú niga duregabi, awiri kané du nanu neyka zarisi wesi ukumúya kúpari, ingwi eygwi neykari Gobiernu awiri FARC bunígumu kuchunha awkwazey nari twire jungwa yana ayei níkungwa nari ungunamusi, igwi bunígumú neyka Ibiza awéngwa nari, awiri bunsí ichúnhey ema fusiri winigesi rinakun nuna awiri kané dúnanu neyka weséya nunasin.

I. Kané dúnanú neyka zarisi bunígumú niga kúchunha awkwey neyka.

Kanɛ dunanu neyka zarisi bunígumɛ niga kɛchünha awkwey na, rimaseykumey uwa'ba agwanari:

- Ingwi bisinɛ ɛyazey nari kinki kutɛ ágow awiri ema kanɛ dunanú neyka awi zarisi zoya tisi zwengwa nari (PNIS), ema kapituru Reforma Rural Integral auga zana Kawi (RRI)
- Kanɛ dunanu neyka eygwi zárisi áu nanɛkwa agwana awiri tisi awkwa agwasi waseykumana ayei unchünhey. Ingwi eygwi neykari, ema rimaseykwemey unábari ema bunachɛ káse nisi kwɛya ayeigwi kunɛ dunanu neyka zarisi niku nanungwa nari awiri eymina ukumey zoyaba rinɛkɛtuisi niku nanɛngwa kwa ey mina wesuyába rinkɛyi niku nanungwa, ingwi eygwi neykari Gobiernu twire í kɛchunsi nanɛngwa nari, awiri (zamɛ kɛ basi) ema kunɛ dunanuneyka zarisi rizoya nɛnnajina kwa kanɛ tasi nikamɛ kunɛnha jina, kwa uya zɛn zarisi kágumɛ azey nanu nába awiri kágumɛ zɛrausin ɛnkɛbasi kwɛya nun ha jina awiri munɛ ayei regaukwey neyka retasi ingwi remasi nanɛyába.
- Remasi neyka kɛtwinukwey neyka retasi kunɛ dunanu neyka kɛchynhey eya zana neyka diwɛn awkwey neyka retasi (PISDA)
- Kanɛ dunanu neyka ingɛ zarisi rizoya nɛna jina durebonɛngwa retasi ingɛ diwɛn warünhey.
- Parque zɛneku zanɛ chwi nanɛgwa retasí awiri yɛkɛ zanɛ umɛn peykɛ akwey ingɛ-akuyekɛ najɛgwa.
- Umɛn chɛwi unɛregabi kágumɛ apau kɛnisi wazwen ánuanke PNIS.
- Sachosi káse kɛtɛ migrɛsɛkwey neyka nikwɛya tasi ukumɛngwa nari ingwi kágumɛse you kwa eymina kumana nari tanha, kwa tanɛkey zunanke, kwa pokenɛkwey neyka nikwyanke.

I. Kanɛ dunanu neyka agagɛya

Rimaseykumey uwa'bari emá kanɛ dunanu neyka junari ágey ukumɛyari gɛchɛse du kɛnisiwi sɛmɛ nanu ne nanɛnki ey uwin pinnase izanɛkwey nika awiza nanundi izari azarhuakumana.

- Bisinu ema kanu dunanu neykazey nari kɛtɛ ánusi reboriri, ema bisinuse

anusi zoyari coordinador eyimi neyka tisundi azunase kutwinusi zoya nanunga nariri, kanu dunanu neyka tikuma awiza nanundi azanun nuga jinasin, awiri chumasi nanu ni kiki í ema kanu dunanu neyka, awiri gobiernuse anusi rinanunuga kutwinsi, eyei inu wazoyo azari sé kunari nanungwa nari.

- Ema kanu dunanu neyka agey rizoya jina chwi nanungwazey nari ayeikgwi zunekú uyazey nari bisinu nusi nanungwa nari.

II. Ema kanu dunanu neyka zarisi wesi ukumuyeikazey nari rimaseykumuyaba rebonuyari:

Jumu asa kpanna remasi tunguya awiri kanu dunanu neyka wesi jwi awu dununasi itasi rinikuya awiri eyimi nikukwey neyka itisi bunigumu kuchuhu nari eymina zarisi wesi rinunazey nariri, rimaseykumey uwabari waseykumuyari:

- Remasi neyka tunguya kpanungwa nari abiti diwen neyka jumu asa awiri eymina izatasi awungwa neyka kutwi eyimi neykase ey mi kawi karegukwey nariza ni gwakungwasi, pouru zunay ingwi yow.
- Ey mi nanungwa ni gwasi biene awiri inu kwey uweyka kanu dunanu neyka uwabase sunna kwa kunna izatankwga nari eymina nanu nanungwa nari rebunna.
- Gobiernuse ayeigwi jumu asi kanu dunanu neyka zarisi, wesi ingwi atarigun neki iniki dunanu neyka reboriza name, uya nanu nanungwa nari.
- Diwen kuretasí tunguya jina kpanungwa nari.
- Kuwasi peiku wasai ukumungwa bisinu remasi nannunugazey jinase Naciones Unidase gwanay, azaruhakumungwasi, igwi you waseykumey nunna pinnase warukwasi, awiri unun azurun renosi awkwaba ema wasay inu anakun nuganke pouru zunay (OEA, UNASUR, CELAC) awiri rimaseykumey nanunuga pouru michey zansi peyku zansi ingwi yow.

**Acuerdo
de
Paz**

ASEWA NEYKA

TUNGUYA JINASE ZI AZEY RIZÓYANA WASEYKUMUYARI

INGWI UNNUSI NUNARI TÁ NEYKA , DU RINREGAUKWA, DUKUKUSUKWA AWIRI EYGWI NIKU NUN AWUNGWA

I. Ingwi unusi uwa waseykumuyari:

Durinrebori uweyka sumu unchünsi nunaygwi ikunha azuna ema ni:

- Zi ugazey rinuna jina enunukin kindi zeyzey akwsi
  - Eyey unchün gwasi tari nunna si
  - Jarin aziki kizanákwa achwi chow chwí tari nunna si zagunamüsüyari.
  - Zí agasey nunna, tungey nunnasi guamu winunkuresa awungwasi zagunamüsü.
- Ingwi inkunanukwari: ema rebori awungwa ingwi nanuki nari rebunna nani
  - Azariki nanu nanungwasiri: bema ne duregabi nungeki, eygwi uniku nanukwa zun
  - kánikwya ni, awiri tá inu nunuki wasay inu zana du akusa awukwey kawabari du kukusi
  - Ingwi zuneku: tunguya durebori zwengwari ingu diwu diwun awi gwamu ukumunge'ki, akin gunti neyka zun nanungwa ni ema fusiri winigesi nunasin iba rigunkuya kwa gwamuresuya zun nunna ne nungeki akingwi gwamu ukumungwa ni.
  - Kuchünsi: ema átari rizoyanari, ukugáchonuyai uyazey nari naba kutwinusi rizwengwa ni

II. Ema Wazori awungwa.

1. Jwa kukumana Tá neyka chuzüngasi zwengwa, ingwi yow unkunari awiri eygwi neki niku nari:

- Ema wazwengwari ingu muneki, awiri aykenu awiri kagumasi unnusi ema atari rizoyana enenuki zeyzey akusungwa nari awiri pinnza rineyka ta kuyungwa nari.
- Nanendi izaneyka ema ni:
  - Zagunamasi tari zoyana inu zunnay zakachosungwasi ey nineyka
  - Dumasi awiri zagunamasi atari rizoyana jwa'kumungwasi, ey mi tungey zoyana, kwa inu eyimi awkwa yana neykasin ingwi yow fusirisi ritungana awiri ingwi zuneku yow ayey wazwengwa nari.
  - Remasi unkenari zweykweyka dumasi niwi kagumase

2. Jwa kukumana ema gunamu izatikumey zoyana takungwa nari, bunigumu zari nanunnuse furiri winigekuyasin:

- Ingwi uyazey nari jwa kukumana zun nani, ema tari unasi izatakungwa nari awiri guamu awungwa nari, ey uweki ema nuneykari azeneki aykenu inu awi nanungwa rebunna.
- Waruhakumey neykari, bunachu izatikumey zoyana izatakungwa nari, bunigumu fusiri igekuya jinansi zanunusi, ey mi awi sagunamasi zeyzey akumungwasi sinamu winekizatikuna jina, ta nuneyka kuwusi awiri bin ateneki anekunchungwasi

3. Sakuku ingwi yunazey tanu zanamu neykazey nari jwa kukumana:

- Sakuku ingwi junazey, tanu zanamu neykazey nari agaguna (JEP) nanu nugari ema nikamu uzori nanungwari, tungana izatasi, gwamu awi, zagwaka neki nisi ema bunigumu fusiri igekuyasi zanunuse nenna keregusi, umun jumu anisi kinki gwamu awi zweykwey kawun nuga jina.
- Eymi ne unikeki gwamu kuresi neki zanu nanugwa ni (kwa gwamu ekukwey ikenzey neyka) ema agutari tunga nina, kwa ingu zuguro neyka kensamu agunkuyachuka, kwa amia sakuku riwari anugwe kunnachuka kuchunha , kwa guchu zi kazey gwa'na, nanunandi

**Acuerdo
de
Paz**

jwejwe nari wazoyana, kwa inu ukawu gwasu nuna, ema zana neyka jwejwe nari jumbe isi remasi neyka bunachu, pisi, azini izanunun awungwasi sinamuse agunku nari, kwa kupari guchu zi kazey, jwejwe nari kwanyanke pari awitesi, awiri gumasinu jwejwe nari uzori fusiri ungaku.

- Ema chenua tunga nisi zoyanari nuna ni riwan awi nungeri, eyi nisi nunchuka ema kuse asewa kugi kwa awewa kugi kumungeri kwa riwari ninarway no azun awi nanungwanari, eyi awiri nikamu ingwi juna awi nanungwa nari tungana chuka anunchugya kawa neyka. Ema ninarway nano azanu nuneika, ey weki kizari zoyana jinase jwa asi ninay ni agwasi kwa sakukuse aguncho awi nungeri, kuse ingwi uga asewa kutou kugi kwa mouga uga kutou kugi kwey zungwa ni.
- Ema JEP neykari sakuku unte azuna ema pari neykase agusi nuneikase winaguna awiri bisinu aki nanuki kuse kwey nanungwa ni regusi zoya, ONU, awiri okurigu zanu bisinu inu eyi nariza ni zakachos zoya naba remasi riwya gobiernuse agisi zoya neykasin ununusi nanungwa ni.

4. Kwa rekusi zweykwa tanu zamu kwakumungwa nari:

- Ema bunigumu fusiri igeku nuga jinasin kucha awandi, ingwi neykari ema zi agazey sinamu kigwaka kwa azi ni azanun awi zoyana jina tanu zamu kukwasi nanungwa nari gobiernuse jumbe asi wasay naku nuga ni.
- Emi rimaseykumey unabá ingwi eywi neykari tungay zoyana munu jwasa, unisi zoyana kaguka duzakusi tunganakucha unchugungwa nari ema tungay rizoyana jina (ema tungay zoyana unchungey awiri tungana neyka unchugya kawari nikamu awi) awiri remasi neyka du kuku ingwi kagumu unusi yow awiri kyanke pari jwe jwe nari awitesi ukumana anuminun gwasi imuneigwi a kagumuse awir zakun chowchu kunaku nanungwasi eymina diwan akunya kutasi ingwi diki riwari kukwey nikungwasi.

5. Eygwi tungay zwey nanungwa:

- Eygwi tængey zwey nanængwa nari rimaseykumey eyimi nanængwa ni gwa awi diwæ duwæn nannænugasin unchünsi ingwi nanæki nari regabi, ingwi yow rimaseykumey nunasi unchünsi awiri fusiri chusi awængwasin nába ema ingwi gunamæ nanuki ænisi zwengwasin waseykumey nænna maykænæ yuna nába waseykumey nænna waruhün nusi.

6. Twire ænkey ema gæchæ chow ænkachwkwa gwasi nanæyába:

- Gobirnu asæyari twíre jækwa kawana azæna ema chow rinachwi inæ dæmæsi dú chwi gæchæ zí ænkázu nari tanæ zanamæ kwasi nænaba umænkinki tari fusirisin nænnanke kágæmæse.
- Ema FACR-EP riyeikari ayeigwi twire yængwa eyimi kæchæ zí ænkágasu nari chow riwanækwa naba awiri inkæga rinaba ingwi gunamæ nanæki nari rizwenpana ænigeri akingwi chow izari eyimi nari igwi nanuki riwari kwey zoyaba rinachosi nanækwasi ingwi kágæmæsi.

CHINGWA NEYKARI

WAZORI AWÛNGWA NEYKA AWIRI NUNAY NO IZARI ACHWI AWÛNGWEYKA

Ema rimaseykumey uneyka ayei unchügækwæy nanængwasiri, ayei aukwey neyka wazwengwasi wasay awiri sé inari chwi eyimi nanungwa ni agwana nanængwa nari eyimi kawi rebuni:

I. Agagu`na eyminasé inari zwengwasi

- Ema sé inari chwi zwengwa agaguna, tanæ zanamæ kwasi nanækwa ænkeykumænugába awiri diwæn ænzari neyka dunisi zwengwasi (CSVR), bisinæ

**Acuerdo
de
Paz**

Bogotá anusi maykunu gobiernusi rinikuya jina kuchünsi awiri maykuna furi winigekuya nannase kuchünkwana FARC-EP kwa eyimi si anugwe kunari nanunuga.

- Agáguna rinanunuga nikamuzwengwari: (ingwi neykari) yamey reriwari neyka duregabi, kwa ema rimaseykumey nuna chuka bunigumu nikwey niga duregabi, (mouga neykari) rimaseykumey una ayei wazoyo ázari sé inanungwa nari, (maykuna neykari) jwakusi ema jwakukumanazey nari nikamuzwengwa nari kágumuse pinnasin unzunusi.

I. Wazori awungwa

Ema CSVR unkwasey awi ayei nanukwey regow awi wazori awungwa nari rimaseykumey eyimi kawi inu nanungwa ni agwasi nunnaba kutu zana nari ipesi awungwa nari.

- Wazori awungwa neykari ingwi uga kugi amechungwa nari rebuni awiri nikamuzwengwari ayei unchünhey umun chawi unkweregabi agwanay remasi neykase regabi pouruse eyimi chawi unkweregawun nuga jinasin awiri amia jina winazari rizoya si ingu umukuna kunari, nariri iku nabawatá nanugwa nari.
- Gow ayei regow ukumungwa ni CONPES zakinugin ema wazori awungweyka jwi kichori kunari awungwasin.
- Ema wazori awungweykasindi mouga presidenti ása, acho awukin makeywa kugi uzweywey kawi waseykumey ibisi nuneyka, awiri emase kutwinuga neykari wazori awungweyka ingwi zuneku umun azurun nisi (PND) neykasin awiri wazori awungweka kugisi regabi. Dukukusukwey nabari du kukusi ema PND zakinuga neykari. Emazey nariri ley dukukusukwey ninugeri dukukusa nanunandi ingwi abiti retasi nanugwa ukumungwa ni.

II. Ema wazori awungwaba kutwinusi nanungwa nari waseykumey nunari jwi kágumuse zanusí:

- Inu dukukusukwey neykari du kusi nanungwa ni wazori awungwa nari Departamentu awiri municipiu nanunugába, awiri jwi ema renasi unkáchori neykazey rebunna awiri jwi pinna sazari chonun nugari, ema rimaseykumey nanna twire kuyungwa nari rebuni.

III. Ingwi eygwi neyka.

- Nikamɛ jumɛ anisi kɛnari jwi ipari rizoya jina rimaseykumey nɛnɛba kɛtwinusi zwengwa nari remasi neyka ingɛ gugin neyka zana nari.
- Inɛ nɛnɛkin wasay chwi zwengwa kɛchunsi nanungwa ni rimasay nɛnanke, jarin aziki nikakwa achway nari.

EMA RIMASAY UKUMANA PINNASE KWA ACHÜNGWA

23 junio 2016 zareri gobiernuse águna awiri FARC-EP jinasin winɛkɛrigɛnchünna rimasay rinɛnna si ri, remasi kágumɛse kwey nunɛn nugase kuwɛsa aukwey narizani, cámara remasi neyka eyimi inɛ nariza nin regusi rinɛnase gwanay numero 156 neykasin 2015 kinsese, awiri numerɛ ikawa uga makeywa kutow neykasin 2015 kinsese senadujinase, sakuku umɛn azɛnase regugába tá.

Julio 18 do mir diesisei zareri, sentenciase zakunugase tá C-379 do mil diseisei sakuku umɛn azɛna aseynari, ema proyectu rey estatutaria nanukwey nariza ni ema rimaseykumey fusiri igekuya jina ibisa awi birin ne zanika u nigeiki zoya awungwa nari pinnase jwasa ipana kwa ipanu nɛn uwɛn izari nunɛngwanari.

**Acuerdo
de
Paz**

**Acuerdo
de
Paz**

Habana unkuḡachori Kolombia zanḡ Gobierno awiri Farc Jinasin, rerimasay Iwisi neku kapitulu Ikuzey nunna

6.1.12.1. A zárhun akumana*

Gobiernu Kolombia zanḡ awiri Farc – EP jina, win yanari Iku, neykari ayeigwi twi ´re wi ni tanḡ zanamḡ kwakuma a wḡndi wina zairi ju´mḡ a´si rinakun nḡga nin birin ne zanika **unigekí**, umḡn du zanisi, ni wi ká ḡḡmuse, ey awiri birin pari chḡwi wina azari zḡn rinakḡn nuga ni, kḡtukḡnḡn bunachu kinkuma uye pari, chow winugachu nari zí ázey ikunnzey ká ḡḡmḡ sé pari awitesí azi nikó akusi, awiri umḡn bḡni´ḡumu akusi ikuha rikuya´k., ey mi uwame iwa pariri unḡḡn twi ´re key tánḡ zanḡ kukwasi ingwi jou naba win aruhey ikḡnha rizoyaba tá nanḡngwa nin

Pouru ikḡ winna jinari zanḡn nugeyka ikḡnhḡsi wamḡ sukwey nikḡndi ey mi ní winiza nanu nanno izanḡn nusi ka´ḡḡmḡ naba, ka´a winḡkḡrenisi zoyaba awiri ikḡnhḡ winnari zoyeyka diwḡn regau nari awiri kunsamḡ naba, ikḡ nanunugeyka na´bari kḡḡ nisi zoriza ema ayey rebori zwengeri ey ma juna ḡwasi ní ikḡnha naba winí zwengwa emi akouna neyka du unkanisi zoyana ḡnkapari zoya chukumey zwengwa si, awiri tanḡ zanḡ kwey mḡna zanika awiri amecha zwengwasi korombia waseykumana.

6.1.12.2. A´KUTU JINA*

Ey mi ni zaká´chosí nḡnay wazwengwa waseykumey unari ingwi bunigumu kuchunha awiri tanu zamu kwakuma awundi izanun nusi birin ne zanika unigweki ámecha zoya awunngua waruhun nusi emi Korombia, igngwi ikusin dikin unyunusi awiri ordenamiento juridico okuringun zanusé awiri constitucionse, sakuku jina umunte aza jinase zaká´chosí awun nuga ayei im chungey nari keywuri wasey ukumey iku nunaba ta kinki un chugey wazuengua naru kutu a bunna nanun nugaba pariri, ikuri zimu izanu inu ne nun á´mia kwa cheyrwa ne nugeki rebori ḡwasi chukumana Naciones unidas zakinugase awiri convenio 169 Remasi rinanuya jina okurigun zan rinikuya jinase zaká´chis wi nuna chusu nari wazwengwa nari rebunin

Ey awi keywuri inu ey mi nin zakachósi chukumey iku zey nunanke ri, Iku ikunaha kunsamu winigwikuyin tá kwa ikunha rinregusi ne unikeki chou ká chwi nanungua nari

**Acuerdo
de
Paz**

ey awiri ká, kágumu birin pari kuchukuma awi kwey nunankeri ikuhu kusamu wini gikuyin tá chow izari nanungwa nari re buni

6.1.12.3. Du chukweyka awiri nunaí awkweyka*

-Du chukeyka kwungwasi neykari agwa uneyka a`nosi azorizeyka, ema ayey rebori zwengeri nanungwa ni agwana neyka unkpari zweykweyka tikumey zwenge, awiri tanu zanamu muná amecha zwendi izanaze nari corombia.

-akutu neykari chow izanungwa ni awarin izanu nari Consulta previa agugeyka eyimi gwasi ni ikuse agunsi nanungwasi, awaba pari ayeygwi ikuse kwa achu neyka kunsamuse inusi neykari chowgwi izanungwa ni umun eygwi za`nunun awundi izari neykari, aweki nanukwey ni izari nanunge. Na`ba achunhun nusiri nanungwa ni agwana ayey rebori zwengeri ikunabari, consulta previa agugeyka nangwa chow izun kinki awungwa ni ema constitucion awiri okurigun pari ey uwa izuna achunhun nusi.

-iku neyka izuna kutu kurebori nanungwa ni, a`mia, sinamu, naba eygwi kwakumungwa neyka izuna. Azi nenun unigeki nanungwa ni agwana neykari pouruze kunsamu a`yunsi zoriza neki nanu nariza ni.

a) ká`se aneysi zoya neyka agwana untasi wazorizeyka*

-ayey rebori zwengeri ema RRI neykari iku neyka awiri kunsamu neyka chow izun awungwa ni, naba ká`ri remasi neykase apau kununa ni agugeyka chow achwagwi ukumungwa ni, naba ikwey zweykwey naba chow zanamu kwey zwengwa ká`se naba ká`gumu ikuse ikwey zoya, kwa kwey zoyaba birin pari, kwa kunzamu inusi neykari. Awaba pari ká`se kunari zoyeyka ayeygwi achwungwa ni, awiri kunsamuse gugaba tá, awiri anugwe naba anisi yoyin tá, neykari ingumun kinki chow izanungwa ni pouru umun tikumeyza nikun nugari, naba winunkwey zoriza winungawi zoyana ayeygwi.

-ká`a ikwakumey zweykwa, ká`ri ayey kinki nanungwa izari jwa kusí azoya naba ayeygwi kutwinusi zweykwey nanungwanariri pouru iku neykari

**Acuerdo
de
Paz**

kutwikumekwey kureboreni azwengwa ni, nungeki anikwey zwen nuga zı kazu nari. Apau kureboreni zoyeykari umun zakusi, kwasi, du akusi, apau regawi, jwa kusi, eygwi anukuremisi naba tanu mezari ká'ri ikukwey nanungwa nari. Ikuzze na`bari apau ká'ri nungeki ká'a du azari zwengwasi chwi zwengwa nari nanungwa ni, awaba ikuz naba tá awiri kunsamuse tá winukunari zwengwa neykari ká'a amuchusu nanukwa gwasi nani. Ema bunigumu kwıya du unkanisi zweykweyka nangeri ká'a mikunari, kwa awi, kwa unkanungwasi zweykwey neyka nungeri sakuku pouru ikuzze neyka kutwinusi zwengwa ni bunigumu neyka du unkanisi zweykwey ninigeri.

Arusi zweykweyka ká'si warunhun nusi neykari (PDET) awiri ikusi ká'gumaku naba Afrocolombiano siku neykari eyimi nari ayey ukumey zwengwa ni agwa awungwa ni, ungeri ikuz neyka naba kunsam chow izanungwasi ká'a na`bari, ey unigeri ikuz winnari zoriza windiwuna, arusi awkweyka, ká'a chow achukweyka awiri ká'se regusi zweykweyka nunaı kinki nisi zwengwasi.

b) kutwinusi zweykwey na`ba*.

Nanukwey kureboreni zwengwa ni kutwinusi zweykwey nigaba ema sakuku ikujina winnazey neyka, awaba bisinuse sakuku winnanun nigari diwun diwun na`ba kutwinusi zweykwey nangwa nari nanukwey kureboreni zwengwa ni ema akowna neyka du unkanisi zoyana ayey reboreni zwengeri, ema mowga naba aı zoyana awiri dumari zweykweyka rigagusi zoyaba ayeygwi.

Nanukwey reboreni zwengwa ni beki sakuku nikungwa nari paperise akumey zwengeri ikuzze nari ema ayey akumey zwenge ayaze kinki gwasi azoyanaze nari nungeri, awiri eymari ikuzze si ayeygwi nanukwey nınge.

c) Ema umun tanu mezari nanukwey nangwa 3.4 naba zanu *.

Regusi naba ayey reboreni zwengeri ema umun tanu mezari awiri ikwey zweykwey nanunge pouruse zanu awiri bisinu winanusı zoya ikunhu kagumaku zanu nungeri ikuneyka awiri kunsam kumuchusa ukumungwa ni.

**Acuerdo
de
Paz**

Du achukweyka twire kuya ukumungwa ni pouru ikw anaba ta achwi azoyeyka, du jwa akumuey zoyeyka niwi nankuranke awaba okurigan pari ayeygwi jwa akumuya, ikujina chuya awiri osankun chuya jwa akumuya jina.

d) kanu du nanu neyka ukumey zoya kuregukukwa*.

- Twire aya awungwa ni pouru neyka ayey kinki rimaseykumey zoyabari kutwinusi zwengwasi, awiri bisin ikuze nari nusi zoyeykari, eyimi nari ukumungwa ni rigagusi zoyaba ka'agum ikuze nankankeri. Azi nenun unigeki PNIS neykari twire ya awiri chow achwa awungwa ni kunzamu naba pari kanu ukumey zoyeyka nungwa awkwey nanu neyka ni ne ayun geki. Azi nenun unigeki ingwi si pari zun eyimi nanungwa ni neki agwaku nanungwa ni, naba kankun zari zoyeyka achwan nusi.

- Ka'a reniskuya umun chow achukwey neyka rigagusi zwengeri ikw naba zanun nugeyka warunhakumey ukumungwa ni, awaba pari ka'agum ikuze neyka kanu awkwey nanu nasin amuchusi azoyana naba, awiri ikw kunsamusin awiri remasi neyka ayuri zwen nuga neyka, awaba pari ikw zuka'agum naba kwuya awitureri yweywe nari zoyana ayeygwi warunha ukumungwa ni.

Ka'ase memuchusukweyka ka ikumana awitureri zwengeri pouru ikuze nasin rimasay ukumungwa ni. ikw embera Puerto libertador cordona zan, naba Ituango Antioquia zan umun kinki arunha izanungwa ni, naba pouru JIW San Jose Guaviare winkwey zoyeyka ayeygwi, awiri Nukak Guaaviare zan, Mapiripan na'ba Puerto Concordia Meta zan, uya zanagwi nari tumako Rio Chagui zan, awaba pouru Awà Nariño zan, awaba pari ema Consejo Comunitariu Alto Mira agwuga awiri Frontera awiri Rio Chagui awiri Municipio Buenos Aires zan, awaba La Alsacia cauca zan ayeygwi.

- Tanu zanam kwakumeyza chow achuya kawi, awaba amuchana kwa akusi awaba pouru neyka ayeygwi na kawi Gobiernu Nacional awiri FARC-EP naba bisin ikuze nari neyka umunte azuna jinari nanukwey neyka kwasi zengwa ni, ema aykwarigan undechori, na'ba ka'agum eygwi anankikwakumukwey kunisi zwengwaze nari ikw Nukak jina, pouru Embera Katio Alto San Jorge zan, naba ayeygwi Consejo Comunitariu Alto Mira naba Frontera awiri Curvaradó awiri Jiguamiando zan jina ayeygwi.

**Acuerdo
de
Paz**

e) ʘnkapari zoyaba zi agazey zoyana neykari, “ta yʘkweyka, regusi, kwa rekusi awiri eygwi zanunʘn awʘngwa neyka”.

• Regusi awiri nanʘkwey rebori zwenge ta yʘkweyka, regusi awkweyka, kwa rekusi awkweyka awiri eygwi zanu nʘn awʘngweykari iku winneyka rinhʘregusi zoya chow achwa awʘngwa ni ikunhʘ ka`agʘmʘse ukumey zoyeykari emanke zanu awaba okʘrigʘn ayeygwi du jwa akumey zoya naba achun nusi.

• Diwʘn diwʘn nari rinhʘregusi zweykweyka rebori anikuyin ta, kwa ingʘ diwʘn nari nʘngeri ema ikʘze nari nanʘngwa ni ʘnkeykumana ayey nisi zwengeri ikʘ neyka awiri kunzamʘ neyka warunhakumey nanungwa ni. Awaba pari chow izʘn awiri nanʘkwey rebori zwengwa ni ikʘ jina eyimi rebonuyindi kʘtwinusi zwengwasi.

• Tanʘ zanamʘu kwakumey zwengwasi rinhʘregukʘkwa kwasi azoyana ayey rebori zwengeri nanʘ kwey neyka kwasi azwengwa ni, ema ikʘ winhʘregusi zoyasin rigʘnsi zwengwasi emi constitucion articuro 246 naba gwa aweyka chow achwʘya kawi, na`ba zakuku jina afrocolomnianuze nari ayeygwi.

• Kwa ʘnkʘya ukumʘngwa ni ema bisinʘ umʘn azʘna ikʘze neyka jina nasin emi ikʘ jina du nanu nasí nunna eygwi pourusi ʘndemina awʘngwa nʘngeri, ungeri umʘn ka`agʘmʘseri tanʘ zanamʘ kwʘn gwasi. Awaba pari umʘn nanʘkwey neyka kwa ʘnkey ukumʘngwa ni riwʘn awkweyka ku nanungwasiri ikʘ nachʘka kwa amia nachʘka, kwa abiti, kwa gʘmʘsinʘ na du nanu na sin nʘnnachʘka ukumu nanʘngwasi.

f) ayey ukumey awaba sekʘnari ukumʘngwa*.

• Bisinʘ azuruhʘn azʘna kwasa ukumʘngwa ni ikʘu jinasin ungeri nanungwa ni agwana ayey rebonʘnge eyunigeri Gobiernu Nationalsin awiri las FARC-EP naba bisinʘ umʘnte azʘna jina ikʘze jinasin. Bisinʘ kwasa ukumʘyari azi nachukwe keykumʘngwasi, awiri ajwa wasayʘn gwasi naba umʘn á ákʘtʘ ná kawi nanʘngwa

**Acuerdo
de
Paz**

nari ema nanaí niko awari sekunenasin rigensi nanungwasi ema tanu zanamu kwungwa rebunna ayey rebori zwengeri. Nanungeki iku sakuku winunkunari zoyeyka awarin anachwi neki nanu nanungwa ni.

- Nanungwa ni agwana ayey rebori zwengeri jwi kujunuyari iku jina na`ba Gobiernu Nationalsin na`ba Afrocolombianusin nanungwa ni jwi na`ba winunkuyana neki agazunchenhu nanungwa ni.

IKU JINAZE NARI AGAGUNA NEYKA AWIRI KÁ`GUMU IKWUNGWAZE NARI NEYKA.

**Acuerdo
de
Paz**